
UNIVERSITY
OF DEBRECEN

FACULTY OF
HEALTH
NYÍREGYHÁZA

ACTA
MEDSOC
VOLUME 7.
2016

**A Nyíregyházán élő fiatalok
életkörülményei a
„Nyíregyháza Ifjúsága 2015”
kutatás adatai alapján**

**Living Conditions of Young People in
Nyíregyháza Based on the “Youth of
Nyíregyháza 2015” Research**

Takács Péter – Huszti Éva

Abstract

Those questions what reveal the housing, life and economic circumstances of youth composed a significant part of the youth research in Nyiregyhaza, as also in the national research. This paper, among others, discusses these topics in more detail. The first part of the study shows the size and composition of the examined households; furthermore it deals with the frequencies of the different structure of family. The next part analysis dimensions (the highest education of parents, their profession) which are determined of economic status of youth and their families. The

third part of the study discuss financial situation measuring objective indicators and those subjective labelling. The following chapter examines the loan and debt of youth' and their parents households, moreover it deals with practice and possibilities of saving money. Finally, the paper reveals some results in connections with young (16-29 years) and older (30+) from another, local research (Quality of Life in Nyiregyhaza, 2015).

Keywords: life circumstances, the size and composition of household, family structure, financial situation, subjective financial situation, loan, debt, saving money, Quality of Life index)FTI)

Absztrakt

A 2015-ben elvégzett nyíregyházi Ifjúságkutatás felmérés jelentős részét alkották a fiatalok lakás- és életkörülményeit, gazdasági helyzetét feltáró kérdések. A dolgozat többek között ezeket a kérdésköröket tárgyalja részletesebben. Az írás első része a vizsgált háztartások nagyságát, összetételét, a különböző családszerkezetek gyakoriságát mutatja be, majd a következő részben a fiatalok, illetve családjaik gazdasági helyzetét meghatározó dimenziókat (a szülők legmagasabb iskolai végzettsége, illetve jelenlegi vagy korábbi foglalkozása) elemzi. A tanulmány következő része az objektívan mért anyagi helyzetet és annak szubjektív minősítését tárgyalja. A negyedik fejezet a fiatalok, illetve az őket nevelő, eltartó háztartások hitel- és adósság terheltségét, továbbá ezzel összefüggésben takarékoskodási szokásait, lehetőségeit vizsgálja. A záró fejezet a „Nyíregyháza Életminősége 2015” kutatás fiatal és idősebb részmintájában (16-29 évesek és a tőlük idősebbek) tapasztalt néhány eredményt (életkor, életminőség, FT index) tár elénk.

Kulcsszavak: életkörülmények, háztartás nagysága, háztartás összetétele, családszerkezet, anyagi helyzet, szubjektív anyagi helyzet, hitel, adósság, takarékoskodás, életminőség index (FTI)

Bevezetés

Jelen kötet módszertani fejezetében bemutatásra került, hogy a „Nyíregyháza Ifjúsága 2015” kutatás két korcsoportot vizsgált. A kérdőíves adatfelvételre a fiatalabb korosztályban (15-18 évesek) jellemzően középiskolákban került sor kérdezőbiztosok alkalmazásával. Az idősebb, 19-29 éves korosztályt pedig egyrészt megadott címek alapján, másrészt pedig „hólabda” módszerrel érték el a

megbízottak. A nemek megoszlása mindkét korcsoportban: 53% nő (95% CI²⁸ 39,10-46,71); 47% férfi (95% CI 53,29-60,90). A 19-29 éves korcsoport összetétele sok tekintetben heterogénebb, mint a 15-18 éves korcsoporté, hiszen az idősebbek között vannak, akik még felsőfokú tanulmányaikat végezték a kérdezés időpontjában (Nyíregyházán, vagy más városban); illetve vannak olyanok, akik már munkaviszonnyal rendelkeztek, továbbá olyanok is, akik még vagy már nincsenek a munkaerőpiacon. Család-szerkezet tekintetében is összetettebb a 19-29 éves korosztály, hiszen esetükben már önálló életüket elkezdőkkel is találkozhattunk (Husztai, Takács és Hüse, 2016).

Jelen dolgozat a fiatalok gazdasági helyzetét, lakás- és életkörülményi viszonyait vizsgálja. A kutatásban alkalmazott kérdőív külön fejezete foglalkozik ezekkel a kérdéskörökkel (lásd Melléklet). A lakásjellemzőket Szoboszlai Katalin tanulmánya részletezi igen behatóan, ezért ez az írás csak érintőlegesen, a szerző jelen kötetben szereplő tanulmányára utalva és támaszkodva foglalkozik a kérdéssel.

A kérdőív hivatkozott kérdésblokkja részletesen vizsgálja a háztartások nagyságát, összetételét, rákérdez a fiatalok neveltetési körülményeire, az egyén helyzetét alapvetően meghatározó körülményekre, mint a szülők iskolai végzettsége, foglalkozása. A kutatásban a háztartás objektív anyagi helyzete (háztartás havi nettó jövedelme, a megkérdezett havi nettó jövedelme, hitellel, adóssággal rendelkezés), illetve az egyén szubjektív anyagi állapota is fókuszba került.

A tanulmány első része a vizsgált háztartások nagyságát, összetételét, a különböző családszerkezetek gyakoriságát mutatja be a rendelkezésre álló adatok alapján. A második részben a fiatalok, illetve családjaik gazdasági helyzetét meghatározó dimenziók, úgymint a szülők legmagasabb iskolai végzettsége illetve jelenlegi vagy korábbi foglalkozása kerül előtérbe. A harmadik rész az objektíven mért anyagi helyzetet és annak szubjektív minősítését vizsgálja. A dolgozat negyedik fejezete a fiatalok, illetve az őket nevelő, eltartó háztartások hitel- és adósság terheltségét, továbbá ezzel összefüggésben takarékoskodási szokásait, lehetőségeit veszi górcső alá. Az utolsó, ötödik rész betekintést nyújt a Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara által Nyíregyházán 2015-ben végzett másik nagy vizsgálat, a „Nyíregyháza Életminősége 2015” felmérés eredményeibe. Az Ifjúságkutatás korcsoportjainak (15-29) megfelelő részminta néhány jellemzője (életkor, életminőség, FT index) a város felnőtt lakosságával összehasonlítva kerül bemutatásra.

²⁸ A dolgozatban a „95% CI” jelölés az adott százalékos arányhoz számított 95 %-os megbízhatósági intervallumot (confidence interval) jelöli. Ezek az értékek a <http://vassarstats.net/prop1.html> weboldalon található internetes alkalmazás segítségével lettek meghatározva. A számításhoz a részminta- és a teljes minta nagyságát kell megadni.

A bevezető részben még el kell, hogy hangozzon, hogy a bemutatott nyíregyházi adatok összevetésre kerülnek az elemzések során más felmérések eredményeivel. Ennek kapcsán elsőként a magyar ifjúságot négyévente vizsgáló, országos szintű felmérésről kell szólni, amely részletesen vizsgálja időről időre a korosztályt (Ifjúság, 2000; Ifjúság, 2004; Ifjúság, 2008; Magyar Ifjúság, 2012; Magyar Ifjúság, 2012 - Másodkézből; Magyar Ifjúság 2012 - Harmadrészt). Az élet- és lakhatási körülmények, egyes gazdasági mutatók sok esetben igen hasonló arányokat jeleznek az országos tanulmányokban megfogalmazottakkal. Néhány esetben viszont eltérések mutatkoznak. Az országos átlagok, vagy egyes esetekben azokat meghaladó, kedvezőbb arányok adódtak Nyíregyházán. Ennek okául egyrészt az hozható fel, hogy a 2015-ös nyíregyházi felmérés nem az egész megyére kiterjedő szintű vizsgálat volt, hanem csak megyeszékhely került középpontba.

A másik, ugyancsak 2015-ben végzett felmérés, amely érinti a fiatal korosztályt (18-26 évesek) a Deloitte tanácsadó cég felmérése (Deloitte, 2015). Ez a kutatás egy olyan közép-európai regionális felmérés, ami 2500 felsőoktatásban tanuló hallgató és végzett friss diplomás véleményét mérte a munkaerőpiac szempontjából. A nyíregyházi felmérés több ponton is párhuzamba állítható ezzel a vizsgálattal, de a mélyebb eredmények eléréséhez további vizsgálatok szükségesek.

A téma kutatási vonala az említett felméréseknél sokkal bővebb, mutatják ezt a fenti két hivatkozott vizsgálat szakirodalmi listái. Sok kutatói kérdés vár még válaszra, egy részükhöz talán hozzájárulnak a következő fejezetek eredményei.

Eredmények

A háztartások nagysága, összetétele

A megkérdezett fiatalok zöme (70%; 95% CI 66,25-73,60) az év legnagyobb részében szüleinél lakik. Ez az arány teljes mértékben megfeleltethető az országos kutatás eredményeinek, ahol 2012-ben 71%-ot mértek ebben a kérdésben (Domokos, 2013). Megjegyzendő, hogy az országos kutatás adatai szerint évről évre növekszik azoknak a fiataloknak az aránya, akik az év legnagyobb részében otthon, a szüleiknél laknak. A nyíregyházi mintában bekerültek 8%-a él saját lakásban (95% CI 6,37-10,90), 6%-uk kollégista (95% CI 4,02-7,83) és 4%-uk él bérelt lakásban (95% CI 2,94-6,35). A fiatalabb korcsoport jelentős része (93%; 88,32-95,83) él még otthon a szüleivel, de a 19-29 éveseknek is több mint fele (58%; 95% CI 53,46-63,08) szüleivel lakik. Saját lakásban értelemszerűen az idősebbek élnek nagyobb arányban és közülük kerülnek ki azok is inkább, akik kollégiumban vagy albérletben laknak. A két korcsoport között jelentős különbség van abban, hogy hol töltik napjaikat az év legnagyobb részében ($\chi^2(12, N = 621) = 87,276, p = 0,000$).

A megkérdezett nyíregyházi fiatalok jellemzően olyan négyfős családokban élnek (átlagos családnagyság a megkérdezettel együtt: 3,8; 95% CI 3,71-3,97; szórás: 1,67), amelyek 67%-ában nincs olyan családtag, aki 14 éven aluli (95% CI 63,55-71,07). A „Nyíregyháza Életminősége 2015”-ös kutatás eredményei szerint Nyíregyházán az egy háztartásban élők átlagos száma 2,82 (A nyíregyházi járás életminősége, 2015; 95% CI 2,67-2,96). A testvérek száma átlagosan 1,6 (95% CI 1,48-1,72). A megkérdezett fiatalok 44%-a mondta azt, hogy egy testvére van (95% CI 40,29-48,06), 21%-uknak két testvére (95% CI 18,16-24,57), 11%-uknak pedig három testvére van (95% CI 8,41-13,25). A fiatalok 17%-ának nincs testvére (95% CI 13,97-19,82), és 7%-uk él sokgyerekes (négy és annál több testvér; 95% CI 5,58-9,70) családban.

A vizsgálatba került fiatalok olyan házakban, lakásokban élnek, ahol átlagosan három olyan szoba van, ami 12 négyzetméternél nagyobb és átlagosan egy olyan (fél)szoba van, amelyik legalább 6 négyzetméter. A házak, lakások alapterülete átlagosan 93 négyzetméter (95% CI 86,61-98,77; vágott átlag 85,51). A város felnőtt lakosságára vonatkozó mérésben átlagosan 83 négyzetmétert mutattak az adatok (A nyíregyházi járás életminősége, 2015; 83,24; 95% CI 79,92-86,56). Az átlagos szobaszám ott is három volt.

A családok összetételét vizsgálva elmondható, hogy a megkérdezett fiatalok zöme él édesanyjával (80,5%; 95% CI 77,12-83,46) és édesapjával (61,8%; 95% CI 57,81-65,63). A teljes családok aránya 57,9% (95% CI 53,85-61,83). Sem édesanyjával, sem édesapjával nem él egy háztartásban a megkérdezettek 16,3%-a (95% CI 13,48-19,51). Édesanyjával (csak vele) él még 22,2% (95% CI 19,08); csak édesapjával él egy háztartásban 3,6% (95% CI 2,40-5,52). A nevelőanyával élők aránya 4% (95% CI 2,25-5,55), illetve a nevelőapával élők aránya 11% (95% CI 8,31-13,55) – azaz átlagosan minden tizedik fiatal él olyan családban, ahol nem (csak) a vérszerinti édesapa gondoskodik róluk.

A megkérdezettek javarészt még otthon, a szülői háztartásban élnek, erre utal a férjjel, feleséggel való egy háztartásban élés ritka megjelenése (5%; 95% CI 3,68-7,60; ill. 3%; 95% CI 1,98-5,14), illetve az is, hogy a megkérdezettek harmada (30%; 95% CI 27,08-34,99) él a szüleitől külön kasszán.

A házastárssal, illetve az élettárssal való együttélés, természetesnek mondható módon, a 19-29 évesek körében gyakoribb. Részletek: a 15-18 évesek közül férjével él 0,5% (95% CI 0,03-3,12); a 19-29 évesek körében ez az arány 8,1%-os (95% CI 5,56-11,49); a két arány eltérése szignifikáns ($\chi^2(1, N = 564) = 14,798, p = 0,000$). A 15-18 évesek közül feleségével él 0,5% (95% CI 0,03-3,12); 19-29 évesek körében 4,8% (95% CI 2,90-7,70); a két arány eltérése szignifikáns ($\chi^2(1, N = 559) = 7,681, p = 0,005$).

A szülőktől való anyagi függetlenség, azaz a külön kasszából gazdálkodás is – mint már említésre került – inkább az idősebbekre jellemző ($\chi^2(1, N = 547) = 92,362$, $p = 0,000$). A 19-29 évesek 44,9%-a él anyagilag külön (95% CI 39,68-50,27); a fiatalabbak közül viszont csak 5,2% (95% CI 2,65-9,59). Másrészt azonban megfigyelhető az élettársi kapcsolatban való élés is, a megkérdezett fiatalok 10%-a él élettársával (95% CI 7,38-12,45). Minden tizedik megkérdezett mondta azt, hogy gyermekével él (11,3%; 95% CI 8,89-14,31) és ugyanennyi azok arányai is, akik nagyszüleikkel élnek (9,9%; 95% CI 7,63-12,75).

Mindezeket szemléltetik az 1-3. táblázatok, amelyekben a legjellemzőbb családszerkezetek láthatók a teljes minta, valamint a 15-18 és a 19-29 évesek esetén. A két korcsoport családszerkezeti eloszlása statisztikailag különbözőnek tekinthető.

1. ábra. Legjellemzőbb családszerkezetek a teljes mintában.

%	%	fő	anyós	após	nagyszülő	testvér	gyereke	élettárs	feleség	férj	nevelőanya	anya	nevelőapa	apa
63,0	31,5	162				x						x		x
	16,5	85										x		x
	8,6	44				x						x		
	6,4	33										x		
10,5	3,5	18						x						
	2,9	15				x						x	x	
	2,3	12					x			x				
	1,8	9			x	x						x		x
4,8	1,6	8										x	x	
	1,6	8					x					x		x
	1,6	8					x		x					

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A teljes minta 63%-a él vér szerinti szüleivel és testvérekkel vagy azok nélkül. A megkérdezett fiatalok majdnem fele (48%) él klasszikus, nukleáris családban: anya, apa, testvér. Mindössze 2%-uk él hagyományos, többgenerációs családban, ahol a szülők és testvérek mellett a nagyszülők is a családhoz tartoznak. 15% azok aránya, akik édesanyjukkal és testvérükkel vagy testvér nélkül alkotnak egy családot.

2. ábra. Legjellemzőbb családszerkezetek a 15-18 éves korosztályban.

%	%	fő	anyós	após	nagyszülő	testvér	gyereke	élettárs	feleség	férj	nevelőanya	anya	nevelőapa	apa
72,6	39,9	77				x						x		x
	19,2	37										x		x
	8,3	16				x						x		
	5,2	10										x		
8,8	4,7	9				x						x	x	
	4,1	8										x	x	

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A 15-18 évesek javarészt (59%) nukleáris családban, szüleikkel, testvéreikkel vagy testvérek nélkül élnek. 13,5% azok aránya, akik édesanyjukkal és testvérükkel vagy azok nélkül alkot egy családot. Majdnem minden tizedik fiatal (8,8%) él olyan családban, ahol az édesanya mellett nevelőapa gondoskodik róluk.

3. ábra. Legjellemzőbb családszerkezetek a 19-29 éves korosztályban.

%	%	fő	anyós	após	nagyszülő	testvér	gyereke	élettárs	feleség	férj	nevelőanya	anya	nevelőapa	apa
57,4	26,5	85				x						x		x
	15,0	48										x		x
	8,7	28				x						x		
	7,2	23										x		
14,9	5,6	18						x						
	3,7	12					x			x				
	3,1	10					x	x						
	2,5	8					x		x					

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A 19-29 évesek nagy része (40%) is még szüleikkel, testvéreikkel vagy testvérek nélkül él. A saját családot (házastárssal, élettárssal) létesítettek aránya mindössze

15%. Érdemes kiemelni, hogy a házastárssal (férj, feleség) és gyermekkel élők aránya 6%, az élettárssal és gyermekkel élők aránya pedig 9%.

A mintába került fiatalok 14 éves korukig többségében vér szerinti családjukban nőttek fel: 97%-uk mondta azt, hogy édesanyja nevelte 14 éves koráig (95% CI 95,52-98,23). 84%-uk nevelésében vett részt az édesapa is kiskorukban (95% CI 80,57-86,4). A megkérdezett fiatalok tizedét nevelte 14 éves koráig a nagymamája (is) (10,43; 95% CI 8,11-13,29); és 6%-uk mondta azt, hogy a nagyapai gondoskodás alatt (is) álltak életük első 14 évében (95% CI 4,21-8,29). Mindezeket szemléltetik az 4-6. táblázatok, amelyekben a legjellemzőbb nevelői családszerkezetek, nevelői háttér láthatók a teljes minta, valamint a 15-18 és a 19-29 évesek esetén. A két korcsoport családszerkezeti eloszlása statisztikailag nem tekinthető különbözőnek ($\chi^2(21, N = 552) = 19,128, p = 0,577$; Fischer-féle teszt = 17,784, $p = 0,503$).

4. ábra. Legjellemzőbb nevelői háttér a teljes mintában.

%	fő	állami gondozott	nagyapa	nagyanya	nevelőapa	nevelőanya	apa	anya
73,6	406						x	x
9,8	54							x
3,6	20				x			x
3,1	17		x	x			x	x
2,9	16			x			x	x

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A teljes mintára jellemző, hogy a megkérdezetteket legnagyobb arányban vér szerinti szüleik nevelték kiskorukban. Csak édesanyjuk nevelte a fiatalok 10%-át, nevelőapa 3,6%-uk esetében játszott szerepet életük első tizennégy évében. A megkérdezettek 6%-a mondta azt, hogy nevelésükben vérszerinti szüleik mellett nagyszüleik is részt vettek.

5. ábra. Legjellemzőbb nevelői háttér a 15-18 éves korosztályban.

%	fő	állami gondozott	nagyapa	nagyanya	nevelőapa	nevelőanya	apa	anya
72,6	146						x	x
8,5	17							x
4,0	8				x			x
4,0	8			x			x	x
4,0	8		x	x			x	x

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A fiatalabb korcsoport esetén a teljes mintához hasonlítva, magasabb azok aránya, akik kiskori neveltetésébe nevelőapa, vagy nagyszülők is részt vettek.

6. ábra. Legjellemzőbb nevelői családszerkezetek a 19-29 éves korosztályban.

%	fő	állami gondozott	nagyapa	nagyanya	nevelőapa	nevelőanya	apa	anya
74,1	200						x	x
10,5	37							x
3,4	12				x			x
2,5	9		x	x			x	x
2,3	8			x			x	x

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A családi viszonyokról Szoboszlai Katalin dolgozatából tudunk meg további részleteket jelen kötetben (Szoboszlai, 2015). Az írás hangsúlyosan kiemeli, hogy a város nemzedékmegtartó képességében igen nagy szerepet játszik a lakhatás kérdése. A családok összetételét mutató adatok tükrözik a 19-29 éves korosztály otthonteremtésének folyamatát, amely sok ok miatt az előző évtizedekhez képest egyre későbbre tolódik („Pán Péter generáció”; „mama-hotel”). A dolgozat a lakhatás költségeit is vizsgálja; kiemelve a szegény, vagy elszegényedő réteget, akik a bevételi forrásaik közel negyedét költik a lakhatásra. Esetükben egy-egy váratlan élethelyzet alapvető (negatív) változásokat okozhat. Ezen helyzetekre a város alternatívákat, nemzedék megtartó védőhálót alakíthat ki.

Iskolázottság, munkahely és gazdasági helyzet

A gazdasági helyzetet meghatározza az egyén, illetve szülei iskolai végzettsége, illetve a munkaerő-piaci pozíciója is, azaz, hogy ha dolgozik, akkor mi a foglalkozása (Székely, 2013; Nagy, Székely, 2014; Fábián, Takács, Szigeti, 2015). A fiatalokat (15-29 évesek) is magában foglaló nyíregyházi háztartások gazdasági helyzetének vizsgálata előtt is érdemes megvizsgálni, milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek a felmenők, illetve azt, hogy a kérdezés időpontjában vagy korábban, mi illetve mi volt a szülők foglalkozása (7. táblázat).²⁹

A megkérdezett fiatalok 12%-ának szülei rendelkeznek maximum 8 általános iskolai végzettséggel (anya: 1,1% + 10,6% = 11,7%; 95% CI 9,18-14,70; apa: 1,5% + 11,0% = 12,5%; 95% CI 9,85-15,67). Mind az anyák, mind az apák körében a leggyakoribb végzettség a szakmunkás-képző vagy szakiskola (anya: 21,01; 95% CI 17,75-24,68; apa: 28,9%; 95% CI 25,13-33,02). Arányuk magasabb, mint a valamilyen érettségit adó középiskolában végzettké. A főiskolát vagy egyetemet végzett szülő aránya 27% (95% CI 23,33-30,86), illetve 25% (95% CI 21,18-28,71).

A teljes nyíregyházi népességen belül a főiskolai, vagy egyetemi oklevéllel, diplomával rendelkezők aránya szintén 27% volt a 2011-es népszámlálás idején (Malakucziné, 2015).

Az apák és anyák iskolai végzettsége közepesnél erősebb kapcsolatot mutat (Pearson $r(516) = 0,678$, $p < 0,001$; Spearman $r(516) = 0,683$, $p < 0,001$). A korcsoportokban az anyák és az apák iskolai végzettsége statisztikailag nem tér el.

7. táblázat. A szülők legmagasabb befejezett iskolai végzettsége (%).

Legmagasabb befejezett iskolai végzettség	Édesanya/ nevelőanya (%)	Édesapa/nevelőapa (%)
kevesebb, mint 8 osztály	1	1,5
8 általános	11	11
szakmunkásképző, szakiskola	21	29
szakközépiskola, technikum	9,5	13
Gimnázium	11	5,5
érettségi utáni szakképzés	14	11
felsőfokú szakképzés	5	2,5
Főiskola	18	14
Egyetem	9	11
doktori fokozat	1	1,5

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

²⁹ Az oktatási viszonyokat külön tanulmány tárgyalja. Fónai Mihály és Szigeti Fruzsina vizsgálatai szerint a nyíregyházi fiatalok nagy jelentőséget tulajdonítanak a formális oktatásnak. A tanulmányi szándékok nagy részét egy jó állás megszerzése, a sikeres önmegvalósítás (meritokrata szemlélet) jellemzi. Lásd részletesebben: Fónai – Szigeti, 2016.

A legmagasabb iskolai végzettségnek megfelelően a szülők jelentős része dolgozott vagy dolgozik nem mezőgazdasági szakmunkásként (27%; 95% CI 23,55-31,22; illetve 34%; 95% CI 29,73-38,09). A szellemi munkát (egyéb szellemi, beosztott diplomás) végzők aránya 34% az anyák (95% CI 29,75-37,88), 21% az apák esetében (95% CI 17,69-24,94). Valamilyen szintű vezetői foglalkozása az anyák 16%-ának (95% CI 13,17-19,55), az apák 20%-ának van (95% CI 16,79-23,91) – 8. táblázat.

A családokban a kérdezés időpontjában átlagosan két fő dolgozott. A megkérdezett fiatalok 21%-a élt olyan családban, ahol egy kereső volt a kérdezés időpontjában (95% CI 17,90-24,44), 52% volt a kétkeresős háztartások aránya (95% CI 48,40-56,37) és 22%-ban volt három vagy annál több dolgozó (95% CI 18,96-25,63). Az apák és anyák foglalkozási megoszlásai közepesnél erősebb kapcsolatot mutattak (Pearson $r(490) = 0,532$, $p < 0,001$; Spearman $r(490) = 0,548$, $p < 0,001$). A korcsoportokban az anyák és az apák foglalkozási megoszlása statisztikailag nem tér el.

A 2011-es népszámlálás adatai szerint a nyíregyházi háztartások 36%-ában egy foglalkoztatott, 25%-ában kettő, 4,5%-ában pedig három vagy annál több volt (Malakucziné, 2015).

8. táblázat. A szülők (utolsó) foglalkozása (%).

Foglalkozás	Édesanya/ nevelőanya (%)	Édesapa/ nevelőapa (%)
mezőgazdasági fizikai munkás	4	5,5
segédmunkás (nem mg.-i)	5	7
betanított munkás (nem mg.-i)	11	9
szakmunkás (nem mg.-i)	27	34
közvetlen termelésirányító (pl. művezető)	2	4
egyéb (diplomához nem kötött) szellemi	17	11
beosztott diplomás	16,5	10
felső vezető (oszt. vezető fölött)	6	10
középszintű vezető (oszt. vez.)	8	8
alsó vezető (oszt. vezető alatt)	2	2

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A szülők iskolai végzettsége és a fiatal anyagi önmegítélése között közepesnél gyengébb, de szignifikáns kapcsolat mutatható ki (anya, Spearman $r(519) = -0,315$, $p < 0,001$; apa, Spearman $r(496) = -0,312$, $p < 0,001$). Az együttható negatív értéke

az anyagi önmegítélés fordított skáláját tükrözi: a legalacsonyabb válaszkategória a „gondok nélkül élnek”, a legmagasabb pedig a „nélkülözések között élnek” kategóriákat jelölte. Így értelmezhető, hogy a szülők iskolai végzettségének növekedése az anyagi önmegítélés szempontjából magasabb kategória választását jelzi, azaz minél magasabb a megkérdezett szüleinek iskolai végzettsége, annál inkább minősítette a fiatal anyagi helyzetüket úgy, hogy „gondok nélkül élnek” (a szülők iskolai végzettsége a képzési, tanulási terveket is alakítja, különösen a magasabb végzettségű szülők gyerekei esetében; lásd e kötetben: Fónai – Szigeti írását).

A társadalmi kategóriába sorolás esetén a rosszabb helyzetben lévő, alsó társadalmi csoport felől haladt a minősítés a felső társadalmi csoport felé. Az iskolai végzettség vonatkozásában itt is szignifikáns kapcsolat volt látható, azaz minél magasabb a szülők iskolai végzettsége, a megkérdezett fiatal annál inkább sorolta magát a jobb helyzetű társadalmi csoportokhoz. A két változó közötti összefüggés magasabb, mint az anyagi önmegítélés kérdésénél (anya, Spearman $r(479) = 0,445$, $p < 0,001$; apa, Spearman $r(459) = 0,398$, $p < 0,001$). Kijelenthető tehát, hogy a szülők iskolai végzettsége a fiatal anyagi önmegítélése és a társadalmi csoportba való önbesorolása tekintetében legalább közepes tényezőként jelenik meg.

Objektív anyagi helyzet és annak szubjektív megítélése

Megkérdeztük a fiataloktól, hogy mit gondolnak, mennyi az átlagos havi nettó jövedelme annak a háztartásnak, ahol élnek. A válaszadás mértéke annyira csekély (89 fő válaszolt), hogy az általuk mondott összegeket nem tekinthetjük elfogadható adatnak. Egyébként az anyagi helyzettel kapcsolatos kérdések nagyon érzékeny témának számítanak, a válaszmegtagadás aránya az ilyen típusú kérdéseknél rendre magasabb minden kutatásban, mint az egyéb jellegű kérdéseknél (lásd erről. pl. Székely, 2013; Szabó-Nagy, 2015). Erre számítva, próbáltuk más kérdéstípussal is felmérni a háztartások havi jövedelmét, így megadott kategóriákba soroltattuk a fiatalokkal háztartásukat a havi nettó összjövedelmet tekintve (9. táblázat).

9. táblázat. A háztartások átlagos havi nettó összjövedelmi kategóriái
(% és 95% CI).

A háztartás átlagos havi nettó összjövedelme	%
max. 60 000 Ft	4 (2,29-7,41)
61 000-120 000 Ft között	14 (9,69-17,91)
121 000-150 000 Ft között	12 (8,49-16,35)
151 000-200 000 Ft között	17 (12,74-21,73)
201 000-250 000 Ft között	11 (7,59-15,17)
251 000-300 000 Ft között	16 (11,81-20,59)
301 000-400 000 Ft között	13 (9,39-17,52)
több mint 400 000 Ft	13 (10,60-19,17)

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A legfrissebb „Nyíregyházi Életminőség” kutatás eredményeiből tudjuk, hogy míg korábban, 2012-ben a városban az egy főre jutó átlagjövedelem 74 ezer forint volt, addig 2015-ben már 85 ezer, ami közel 15 százalékos növekedést jelent (Fábián, Takács, Szigeti, 2015). Mintánkban ettől az átlagjövedelemtől kicsit magasabb, 90 ezer forint havi nettó összjövedelem alatt élők aránya 8% volt.

A megkérdezett fiatalok 15%-a él olyan háztartásban, ahol a kérdezés előtti 12 hónapban havi rendszerességgel fordult elő az, hogy hónap végére elfogyott a pénzük (95% CI 12,08-18,39). Ez az arány a 2012-es országos kutatás adatai szerint 25%-os (Székely, 2013), és még ettől is rosszabb képet mutat a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére vonatkozó adat, miszerint a megkérdezettek 46%-a mondta azt, hogy havi szinten szembesülnek anyagi gondokkal (Szabó-Nagy, 2015). A kedvezőbb arány ismét tükrözi Nyíregyháza (és sejtésünk szerint más nagyvárosok) „sziget” jellegét – az országos adatoknak megfelelő statisztikákat ezeken a településeken. A nyíregyházi megkérdezettek 30%-ánál legalább félévente előfordult ilyen probléma (95% CI 26,63-34,70). A fiatalok több mint fele (57,2%; 95% CI 52,82-61,47) él olyan háztartásban, ahol nem fordult még ilyen elő. Jellemzően a 15-18 évesek esetében figyelhető meg ez (70,2%; 95% CI 62,63-76,91), ami magyarázható azzal, hogy ők még nem önállósodtak anyagilag, egy stabilabb családi háttér állhat sokak mögött. A 19-29 évesek körében szignifikánsan kisebb azok aránya, akik azt mondták, hogy soha nem fordult még elő, hogy kifutottak hónap végére a pénzükből (95% CI 45,65-56,31). Az idősebb korcsoport harmada (34,3%; 95% CI 29,39-39,52) mondta azt, hogy legalább félévente előfordul olyan, hogy elfogy a pénzük hónap végére. Ez az arány szignifikánsan magasabb, mint a 15-18 évesek körében (22,7%; 95% CI 16,68-29,84). A két csoport szignifikánsan különböző arányokat mutat ($\chi^2(5, N = 521) = 19,365, p = 0,002$).

Arra a kérdésre, amelyben arra voltunk kíváncsiak, hogy a megkérdezettek összességében hogy látják, hogyan érzékelik anyagi helyzetüket, a fiatalok 28%-a mondta azt, úgy érzik, anyagilag gondok nélkül élnek (95% CI 24,60-32,09). 45%-uk mondta azt, hogy beosztással jól kijönnek (95% CI 40,55-48,80). 16%-uk úgy értékelte helyzetüket, hogy éppen kijönnek a jövedelmükből (95% CI 12,92-19,03), 8%-uk pedig arról számolt be, hogy érzésük szerint hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak (95% CI 5,95-10,55). A megkérdezett fiatalok 3,5%-a mondta azt, hogy nélkülözések között élnek (95% CI 2,18-5,39). Az országos mérés megyei adatai szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a fiatalok negyede küzd jelentős havi gondokkal (Szabó-Nagy, 2015).

Az anyagi helyzet szubjektív megítélésében szignifikáns különbséget mértünk a két korcsoport között ($\chi^2(4, N = 578) = 56,338, p = 0,000$). (10. táblázat)

10. táblázat. Az anyagi helyzet szubjektív megítélése a két korcsoportban (%).

„Összességében hogy érzi, Önök anyagilag...”	15-18 évesek	19-29 évesek
gondok nélkül élnek	47	19
beosztással jól kijönnek	40	47
éppen, hogy kijönnek jövedelmükből	7	20
hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak	3	10
nélkülözések között élnek	3	4

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A 10. táblázatból jól látható, hogy míg a fiatalabbak majdnem fele (47%; 95% CI 39,41-54,21) minősítette úgy anyagi helyzetüket, hogy gondok nélkül élnek, a 19-29 éveseknek csak ötöde (19%; 95% CI 15,81-23,88) érezte így. A beosztással jól kijövő aránya némiképp kompenzál ezen a képen, hiszen az idősebbek majdnem fele (47%; 95% CI 41,70-51,76), míg a fiatalabbaknak 40%-a (95% CI 33,15-47,71) válaszolta ezt a kérdésre. A 19-29 évesek körében jelentős (20%; 95% CI 16,05-24,15) azok aránya, akik úgy érzik, hogy éppen kijönnek jövedelmükből, további 10%-uk (95% CI 7,66-13,96) pedig hónapról-hónapra anyagi gondokkal küzd. A nélkülözések közt élők aránya közötti eltérés a két korcsoport között nem jelentős (3,3%; 95% CI 1,33-7,29 és 3,6%; 95% CI 2,03-6,03).

Az önmegítélésen alapuló társadalmi besorolás a következőképpen alakult a megkérdezettek körében: 7,5%-uk az alsó társadalmi csoportba (95% CI 5,43-

10,16), 21%-uk az alsóközépbe (95% CI 17,52-24,67), 58%-uk a középső társadalmi csoportba (95% CI 54,06-62,67), 11%-uk a felső középbe (95% CI 8,27-13,78), 2,5%-uk pedig a felső társadalmi csoportba (95% CI 1,39-4,33) sorolta be saját magát.

A „Nyíregyháza Életminősége” vizsgálat 2015-ös eredményei szerint a város felnőtt népességének 5%-a sorolható a szegények közé, 21% az alsó középréteghez, 30% a középső réteghez, 27% a felső középrétegbe és 12%-a minősíthető jómódúnak az összjövedelemből való részesedés alapján (Fábián, Takács, Szigeti, 2015). Az ifjúságkutatásban megkérdezettek tehát szubjektíve kissé másképp élik meg társadalmi helyzetüket: kicsivel többen sorolták magukat az alsó társadalmi csoportba, többen a középső réteghez és jóval kevesebben a felsőbb rétegekhez, mint ahogyan azt az objektív mutatók alapján várható lett volna.

Az ugyancsak szubjektív minősítésen alapuló társadalmi besorolás is lényegesen különbözik a két korcsoportban ($\chi^2(4, N = 522) = 25,389, p = 0,000$; Fisher-féle egzakt teszt = 25,993, $p = 0,000$) (11. táblázat). A 19-29 évesek nagyobb arányban sorolták magukat az alsó és az alsóközép társadalmi csoportokba, mint a fiatalabb korcsoportokhoz tartozók (15%; 95% CI 9,96-21,91 illetve 34%; 95% CI 29,11-38,99). Ezzel párhuzamosan a felsőközép és felső társadalmi rétegbe a 15-18 évesek 20%-a (95% CI 14,37-27,68), míg az idősebb korcsoportokhoz tartozók mindössze 10%-a (95% CI 7,48-13,97) sorolta magát. Mindkét korcsoportban azok aránya volt a legmagasabb, akik a középső társadalmi rétegbe tartozónak érezte magát (95% CI 56,53-72,14 és 50,59-60,94).

11. táblázat. Szubjektív társadalmi csoportba sorolás a két korcsoportban (%).

„...Ön melyik csoportba sorolná magát?”	15-18 évesek	19-29 évesek
alsó	3	10
alsóközép	12	24
középső	65	56
felső közép	17	8
felső	3	2

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Hitel és adósság, takarékoskodás

A kutatás anyaga lehetőséget adott arra, hogy a háztartások hitellel, adóssággal terheltségét is vizsgáljuk. A megkérdezett fiatalok harmada (32,3%, 95% CI 28,30-36,47) él olyan háztartásban, ahol van valamilyen hitel vagy adósság: lakáshittel a megkérdezettek fele (50,0%; 95% CI 43,35-56,65), gépjárműhitellel ötöde (19,7%;

95% CI 14,84-25,69) terhelt. Személyi kölcsön (szabad felhasználású) a fiatalok 15%-ának háztartásában van (95% CI 10,98-20,89), folyószámlahiteltől pedig 8%-uk számolt be (95% CI 4,77-12,45). Hitelkártya és áruhitel a háztartások közel tíz-tíz százalékában van (95% CI 9,10-18,46, illetve 6,29-14,74).

Az országos adatok szerint a fiatalok 26%-a rendelkezik valamilyen hitellel, ami pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét illeti, ez az arány 38%-os (Szabó-Nagy, 2015).

A hitellel való terheltség kérdését érdemes megvizsgálni a két korcsoportban külön-külön is. Az általános hiteltartozásra vonatkozó kérdés esetében nem mutatkozott szignifikáns különbség a két csoport között ($\chi^2(1, N = 524) = 0,478, p = 0,551$). A 12. táblázatból látható, hogy a 19-29 évesek körében magasabb azok aránya, akik lakáshittel, gépjárműhitellel, személyi kölcsönrel, folyószámlahittel és áruhitellel rendelkeznek. Az eltérések azonban hiteltípusok szerint nem szignifikánsak. Ezeket az eredményeket a 15-18 évesek körében az eltartói környezet figyelembe vételével kell értelmezni. A különböző hiteltípus szerkezeteket a 13-15. táblázatok szemléltetik. Ezek a két korcsoportban nem térnek el szignifikánsan egymástól ($\chi^2(28, N = 203) = 34,378, p = 0,189$; Fisher-féle teszt = 31,202, $p = 0,146$).

12. táblázat. Hitellel, adóssággal rendelkezés a két korcsoportban (%).

Hitel, adósság	15-18 évesek		19-29 évesek	
	Van	nincs	van	nincs
lakáshitel	45	55	53	47
gépjárműhitel	16	84	22	78
személyi kölcsön (szabad felhasznál.)	9	91	19	81
folyószámlahitel	5	95	9	91
hitelkártya	18	82	10,5	89,5
áruhitel	7	93	11	89

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

13. táblázat. Legjellemzőbb hitel-szerkezetek a teljes mintában.

%	fő	áruhitel	hitelkártya	folyószámlahitel	személyi kölcsön	gépjármű	lakás
35,5	72						
26,6	54						x
7,9	16					x	
5,9	12					x	x
3,0	6				x		x
2,5	5	x					

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A teljes mintára jellemző, hogy a megkérdezettek 35,5%-a nem rendelkezik semmilyen hitellel. Gépjármű- és lakáshitele egyszerre 6%-uknak, lakáshitel és személyi kölcsön egyszerre 3%-uknak van.

14. táblázat. Legjellemzőbb hitel-szerkezetek a 15-18 éves korosztályban.

%	fő	áruhitel	hitelkártya	folyószámlahitel	személyi kölcsön	gépjármű	lakás
51,5	34						
22,7	15						x
4,5	3					x	
4,5	3					x	x

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A 15-18 évesek fele él olyan háztartásban, ahol nincs hitel, 4,5%-uk esetében pedig gépjármű- és lakáshitel párhuzamos jelenlétéről beszélhetünk.

15. táblázat. Legjellemzőbb hitel-szerkezetek a 19-29 éves korosztályban.

%	fő	áruhitel	hitelkártya	folyószámlahitel	személyi kölcsön	gépjármű	lakás
27,7	38						
28,5	39						x
9,5	13					x	
6,6	9					x	x
4,4	6				x		x

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Az idősebb korcsoportnak már csak negyede (27,7%) él olyan háztartásban, ahol nincs semmilyen hitel, minden tizedik, pedig több hitellel is rendelkezik.

A 16. és 17. táblázatok a hitelek számát összegzi a teljes mintában és az egyes korcsoportokban. A legjellemzőbb az egész mintában egyetlen hitel megléte (40,9%; 95% CI 34,12-48,01) és a hitel hiánya (35,5%; 95% CI 28,98-42,52). A két korcsoport szignifikánsan eltér egymástól a hitelek számának vonatkozásában ($\chi^2(4, N = 203) = 13,993, p = 0,006$; Fisher-féle teszt = 13,746, $p = 0,006$).

16. táblázat. A hitelek száma a teljes mintában.

	fő	%
0	72	35,5
1	83	40,9
2	29	14,3
3	13	6,4
4	6	3,0
Teljes	203	100,0
Nem válaszolt	530	
Összesen	733	

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A teljes minta tizede tartozik a három vagy annál több hitellel bírók közé, ez minden tizedik megkérdezett fiatalot jelenti.

17. táblázat. A hitelek száma és aránya a két korcsoportban.

	korcsoport		Teljes
	15-18	19-29	
0	34	38	72
	51,5%	27,7%	35,5%
1	22	61	83
	33,3%	44,5%	40,9%
2	4	25	29
	6,1%	18,2%	14,3%
3	5	8	13
	7,6%	5,8%	6,4%
4	1	5	6
	1,5%	3,6%	3,0%
Teljes	66	137	203
	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Ami a takarékoskodási lehetőséget illeti, a fiatalok 29%-a él olyan háztartásban, ahol rendszeresen félre tudnak tenni pénzt, 43%-ra jellemző, hogy esetenként tudnak takarékoskodni és 25%-uk mondta azt, hogy nem tudnak félretenni a napi megélhetésen túl. 3% volt azok aránya, akik szerint tudnának félretenni, de nem akarnak. A legutóbbi, 2012-es országos adatfelvétel idején a fiatalok 7%-a mondta azt, hogy rendszeresen félre tud rakni pénzt, és ez az arány Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében még szerényebb, 5% volt. (18. táblázat)

18. táblázat. „Tud-e rendszeresen vagy esetenként pénzt félretenni?” (%)

Tud-e rendszeresen vagy esetenként pénzt félretenni?	Magyar Ifjúság 2012 (%)	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (2012)	Nyíregyháza Ifjúsága 2015 (%; 95% CI)
rendszeresen	7	5	29 (25,23-33,23)
esetenként	25	20	43 (38,53-47,23)
nem tudnak félretenni	50	67	25 (21,73-29,42)
tudnának, de nem akarnak	1	2	3 (1,55-4,62)

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015, Magyar Ifjúság 2012.

Ha a korcsoportokat vizsgáljuk takarékoskodás szempontjából, világosan látszik a még szülőkkel élők előnye az idősebb, valószínűleg önálló életük kialakítása alatt álló 19-29 évesekkel szemben. Az idősebb korcsoportba tartozók harmada (32%; 95% CI 27,22-37,12) mondta azt, hogy nem tud félretenni, míg ez az arány a 15-18 évesek körében 11% (95% CI 6,85-17,13). Az egyébként szignifikáns különbséget ($\chi^2(3, N = 516) = 43,928, p = 0,000$) a rendszeres takarékoskodási lehetőségben megfigyelhető eltérések is alátámasztják: míg a fiatalabbak 44%-a mondta azt, hogy rendszeresen félre tudnak tenni (95% CI 35,89-51,54), a 19-29 éveseknél ez az arány csupán 22% (95% CI 18,21-27,16).

A Nyíregyháza Háztartáspanel 2015 vizsgálat kapcsolódó eredményei

Nyíregyházán 2015-ben már a negyedik, panel jellegű városi életminőség felmérésre került sor. A vizsgálatban az „idősebbek” mellett természetesen az Ifjúságkutatás korosztálya is részt vett. Ebben a fejezetben a panelvizsgálat fiatalabb szereplőit, az ifjúságkutatásnak megfelelő 29 éves korig terjedő életkori csoportot mutatjuk be csupán két szempontot (életkor és FT Index) figyelve. A vizsgálatok részleteiről, eredményeiről több tanulmánykötet is megjelent (Fábián, Patyán, Huszti, 2012; Huszti, Patyán, Fábián, 2014; Huszti, 2015.) és számos előadás hangzott el.

A nyíregyházi panelvizsgálatok minden hullámában (2008-2010-2012-2015) a Rahman-féle modellre (Rahmann, 2005) alapozott lokális életminőség index (FT Index) kialakítására is sor került (Takács, Fábián 2012; Takács, Fábián, 2014; Takács Fábián, Szigeti, 2015). Ez a modell nyolc olyan részterületet jelöl ki, amely az életminőség különböző összetevőit fedik le (19. táblázat). A részterületi kérdések a kutatás kezdetén született előzetes tanulmányok és konzultációk alapján kerültek kiválasztásra. Az FTI kidolgozásának célja egy olyan mutató kialakítása, amely egyetlen számba sűríti a nyolc részterület jellemzőit. A vizsgálatok lehetővé teszik a nyíregyházi népesség nagyobb csoportjainak (területi, gazdasági, életkori és más elvek alapján kialakított csoportok) összevetését életminőség szerint. A kutatás eredményeit Nyíregyháza vezetése, tervező és döntéshozó testületei, hivatalai közvetlenül és közvetve is használták, és reményeink szerint a jövőben is használni fogják.

19. táblázat. Az FT életminőség index részterületei és kapcsolódó szakirodalmi források. A római számok a Rahman alapmodell szerint területeket jelölik, az F-fel kezdődő jelölés a nyíregyházi felmérés közvetlen jelölései.

I.F1	Családi, baráti viszonyok (Husztí, 2012) (Husztí, 2014) (Husztí, 2015)
II. (F8)	Érzelmi jólét – első három hullámban nincs mérve (Szigeti, Fábián, Takács, 2015)
III. F2	Egészségi állapot (Jóna, Jávorné, 2012) (Erdei, R. Fedor, 2014) (Hüse, 2015)
IV. F4	Anyagi jólét (Fábián, Takács, 2012) (R. Fedor, 2012) (Fábián, Takács, Szigeti, 2014) (Takács, Fábián, Szigeti, 2015)
V. F6	Lokális közösség (Husztí, 2012) (Husztí, 2014) (Husztí, 2015)
VI.F3	Munka és aktivitás (Patyán, 2012) (R. Fedor, Jávorné, 2014) (Patyán, 2015)
VII.F7	Személyes biztonság (Balogh, Fábián, 2012) (Balogh, R. Fedor, 2014) (Krizsai, Csatlós, 2015)
VIII.F5	Környezet minősége (Szoboszlai, 2012) (Szilicsány, 2014) (Szoboszlai, 2014) (Szilicsány, 2015)

A negyedik felmérés az FT életminőség index szempontjából megismételte az első három adatfelvétel méréseit (Takács, Fábián 2012; Takács, Fábián, 2014; Takács Fábián, Szigeti, 2015). Ezen kívül két jelentős lépéssel bővült 2015-ben a kutatás. Az egyik lépés a modellből eddig hiányzó nyolcadik részterület mérése (Oxford Boldogságkérdőív kérdései - Hills, Argyle, 2002); a másik a Nyíregyháza lakosságát lefedő mérés bővítése a Nyíregyházi járás településeire.

Az Ifjúságkutatásra vonatkoztatható néhány adat és eredmény a Panelfelmérés 2015-ös eredményei közül: A kérdezettek száma 1663 fő volt. Ebben a mintában életkorát 1598 fő adta meg. A megkérdezettek átlagéletkora ötven év volt (50,08; 95% CI 49,29-50,88; szórás 16,20). A legfiatalabb válaszadó 16 éves, a legidősebb 96 éves volt. A 29 évesek és fiatalabbak évenkénti megoszlását a 20. táblázat második és harmadik oszlopa mutatja (N=194 fő). A 16 és 18 évesek összesen 5 főt tettek ki a mintában, ezért a további számítások során nem érdemes az Ifjúságkutatás két korcsoportját kialakítani a panelvizsgálat adathalmazán. Ennek a 16-29 éves korosztálynak az átlagéletkora közel huszonöt év volt. (24,07; 95% CI 23,62-24,53; szórás 3,21). A fenti eredmények mind a városi, mind a járási részmintát magukba

foglalják. A csak nyíregyházi fiatalok koradatai (negyedik és ötödik oszlop) igen közel állnak az összesített adatokhoz (átlag 23,98; 95% CI 23,24-24,71; szórás 3,44).

20. táblázat. *Életkori megoszlás a nyíregyházi panelfelmérés 2015-ös fiatal (16-29 évesek) mintájában. Városi és járási adatok összevonva, valamint csak a nyíregyházi adatok.*

Életkor	Gyakoriság (fő) teljes minta	%	Gyakoriság (fő) nyíregyháziak	%
16	1	0,5	1	1,1
18	4	2,1	2	2,3
19	9	4,6	4	4,6
20	19	9,8	10	11,5
21	18	9,3	9	10,3
22	17	8,8	8	9,2
23	18	9,3	9	10,3
24	16	8,2	2	2,3
25	20	10,3	9	10,3
26	18	9,3	8	9,2
27	19	9,8	7	8,0
28	15	7,7	6	6,9
29	20	10,3	12	13,8
Total	194	100,0	87	100,0

Forrás: Nyíregyháza Életminősége 2015.

Az FT életminőség index a csak nyíregyházi lakosok esetében a fiatal (16-29) és az idősebb (29+) korosztályban statisztikailag szignifikáns különbséget mutatott (kétmintás t-próba $t(691) = 2,145$, $p = 0,032$; Mann-Whitney U teszt $U(691) = 22339,000$, $Z = -1,883$, $p = 0,060$). Ez összhangban áll azokkal a korábbi vizsgálatokkal, amelyek az FT index kor szerinti viselkedését vizsgálták (Takács-Fábián, 2014). Az első három felmérés (2008-2010-2012) adatai azt mutatták, hogy a fiatalabb korosztály életminősége a legmagasabb. Idővel az életminőség az idősebbek felé haladva csökken.

A járási és városi fiatalok koreloszlása nem különbözik ($\chi^2(12, N = 194) = 11,420$, $p = 0,506$; Fisher-féle teszt $= 12,015$, $p = 0,440$). Az FT index szerint viszont a városi fiatalok magasabb életminőség mutatót (átlag 8,94; szórás 4,70) tudhatnak magukénak, mint a járásbeliek (átlag 7,56; szórás 3,89) (kétmintás t-próba $t(188) = 2,222$, $p = 0,027$; Mann-Whitney U teszt $U(188) = 3355,000$, $Z = -2,914$, $p = 0,004$).

Ezek a röviden bemutatott eredmények szintén a fiatalabb korosztály részben családi védőhálóval óvott helyzetét tükrözik, hasonlóan a korábban tapasztaltakkal. Az, hogy életkori sajátosságok mely tényezői eredményezik a csökkenő életminőség-indexet a későbbi korban, valamint az, hogy a járási és városi fiatalok közötti eltérések milyen forrásra vezethetők vissza, a további kutatás célját képezik.

Összegzés

A tanulmány a nyíregyházi fiatalok életkörülményeit (háztartások nagysága és összetétele; iskolai élet; munkahelyi viszonyok; anyagi helyzet, hitelek és takarékoság) vizsgálta a rendelkezésre álló adatok alapján. Az elemzésekből a következő leírás adható a vizsgált célcsoport életkörülményeiről:

- A megkérdezett fiatalok zöme az év legnagyobb részében szüleinél lakik. Saját lakásban inkább a 19-29 évesek élnek nagyobb arányban, és közülük kerülnek ki azok is inkább, akik kollégiumban vagy albérletben laknak.
- A megkérdezett nyíregyházi fiatalok jellemzően olyan négyfős családokban élnek, amelyek 67%-ában nincs olyan családtag, aki 14 éven aluli.
- A legjellemzőbb az, hogy a válaszadónak egy testvére van. A fiatalok 17%-ának nincs testvére és 7%-uk él sokgyerekes (négy és annál több testvér) családban.
- A vizsgálatba került fiatalok olyan háztartásokban élnek, ahol átlagosan három olyan szoba van, ami 12 négyzetméternél nagyobb és átlagosan egy olyan (fél)szoba van, amelyik legalább 6 négyzetméter.
- A családszerkezetet tekintve a teljes minta nagy része (63%) él vérszerinti szüleivel és testvérekkel vagy azok nélkül. A megkérdezett fiatalok majdnem fele (48%) él klasszikus, nukleáris családban: anya, apa, testvér. Mindössze 2%-uk él hagyományos, többgenerációs családban, ahol a szülők és testvérek mellett a nagyszülők is a családhoz tartoznak. 15% azok aránya, akik édesanyjukkal és testvérükkel vagy testvér nélkül alkotnak egy családot.
- A megkérdezett fiatalok 15%-a él olyan háztartásban, ahol a kérdés előtti 12 hónapban havi rendszerességgel fordult elő az, hogy hónap végére elfogyott a pénzük. Az önállósodott, 19-29 éves fiatalok nagyobb része éli meg azt, hogy havi rendszerességgel kifogynak a pénzükből. Az idősebb korcsoport harmada mondta azt, hogy legalább fél évente előfordul olyan, hogy elfogy a pénzük hónap végére.
- Az anyagi helyzet szubjektív megítélésében szignifikáns különbséget mértünk a két korcsoport között: a 19-29 évesek körében jelentős azok aránya, akik úgy érzik, hogy éppen kijönnek jövedelmükből, további 10%-uk pedig hónapról-hónapra anyagi gondokkal küzdenek.

- Az ugyancsak szubjektív minősítésen alapuló társadalmi besorolás is lényegesen különbözik a két korcsoportban: a 19-29 évesek nagyobb arányban sorolták magukat az alsó és az alsóközép társadalmi csoportokba, mint a fiatalabb korcsoportéhoz tartozók.
- A megkérdezett fiatalok harmada él olyan háztartásban, ahol van valamilyen hitel vagy adósság: lakáshitellel a megkérdezettek fele, gépjárműhitellel ötöde terhelt.
- Ami a takarékoskodási lehetőséget illeti, a fiatalok többsége olyan háztartásokban él, amelyre az jellemző, hogy esetenként tudnak takarékoskodni. A megkérdezettek 29%-a mondta azt, hogy rendszeresen félre tudnak tenni pénzt, negyedük (25%) pedig azt, hogy nem tudnak félretenni a napi megélhetésen túl. A takarékoskodási lehetőségek eltérő mintázatot mutattak a két korcsoportban: a 19-29 évesek kevésbé tudnak félretenni.
- A lokális életminősége mérő index (FT) is azt támasztja alá, hogy a fiatalabb korosztály jobb helyzete részben a családi védőháló meglétével hozható összefüggésbe. Viszont ez azt is mutatja, hogy az önállósodási törekvések, a „saját lábra állás”, a „mama-hotelnek” való búcsúintés sok szempontból nagy rizikót rejt magában.

A néhány évtizeddel ezelőtt lineárisnak tekinthető egyéni (fiatal) életpályák napjainkra jelentősen átalakultak – „megtörttek” (Kovács, 2016). A serdülőkori, a felnőtté válás korának kitolódása érezhető a felmérés egészén is. A mérésekből tükröződik az általánossá és talán természetessé vált kép, hogy különböző okok miatt (gazdasági, pszichés, stb.) a korábbi évtizedekben már önálló, felnőtt életet élő korosztály (főleg a 19-29 éves korcsoport) egy része még mindig a szülői védőburok körében él. Ennek előnyei és hátrányai; konfliktusai, gerjesztő és kezelő hatásai egyaránt érezhetők. Ugyanakkor a meritokrata értékek döntően befolyásolják a korosztályt. Emellett a gondoskodó szülői háttér sok olyan problémát kezelhet és oldhat meg, amely önálló döntést igényelne a fiataloktól. Ez jelentheti a korosztály probléma kerülését, a döntések könnyebb elodázását.³⁰ Párhuzamba állíthatók ezzel azok a továbbtanulási minták, amelyek a munkába állás és a továbbtanulás választásánál az utóbbit preferálják – még olyan esetekben is, amikor a diploma használhatósága már a kezdéskor megkérdőjeleződik.

A teljes kép még összetettebb vonásaiba engednek betekintést az FT Index vizsgálatok; amelyek az előző bekezdés idősíkra vonatkozó következtetései mellé a térbeli különbségek meglétét villantják fel. A 2015. évi Nyíregyháza Háztartáspanel

³⁰ Jogos a „csendes”, „passzív”, „kiábrándult” nemzedék használata a korosztály tekintetében már most?

vizsgálatok (A nyíregyházi járás életminősége (2015)) jelzik, hogy már a járás településein is (néhány településen jelentős) eltérések mutatkoznak. Nyíregyházán az országos átlagok tükröződnek, de ahogy kilépünk a megyeszékhelyről, a körülmények drasztikusan megváltozhatnak.

A „Nyíregyháza Ifjúsága 2015” felmérés íásaiban sokszor szintén az országos arányok köszönnek vissza. Felvetődik a kérdés, hogy mit mérne, tapasztalna a kutató a vidéki településeken. Milyen ifjúságkép tárulna elénk olyan környezetben, ahol például a munkanélküliség sokkal nagyobb arányú, a lehetőségek köre sokkal szűkebb, ahol egy középiskolában az a hír, hogy a héten nem kereste fel a rendőrség az intézményt?...

Hivatkozott irodalom

- 1.) A nyíregyházi járás életminősége (2015). Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinæ et Sociologica. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza.
- 2.) Balogh Erzsébet, Fábián Gergely (2012): Támogató rendszerek, szociális problémák és segélyezés. In: Életminőség Nyíregyházán 2008-2010. Szerkesztette: Fábián Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. pp. 135-154.
- 3.) Balogh Erzsébet, R. Fedor Anita (2014): Segélyezés és támogató rendszerek. In: Életminőség Nyíregyházán 2012. Szerkesztette: Huszti Éva, Patyán László, Fábián Gergely. Acta Medicinæ et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. 2014. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 83-104.
- 4.) Deloitte (2015): First steps into the labour market. <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/hu/Documents/careers/hu-ce-first-steps-2015.pdf>. Letöltés: 2015.12.10.
- 5.) Életminőség Nyíregyházán 2008-2010. Szerkesztette: Fábián Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012.
- 6.) Életminőség Nyíregyházán 2012. Szerkesztette: Huszti Éva, Patyán László, Fábián Gergely. Acta Medicinæ et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. 2014. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza.
- 7.) Domokos Tamás (2013): Magyar fiatalok és a demográfiai átmenet. In: Magyar Ifjúság 2012. Szerkesztette: Székely Levente. Kutatópont Kft., 2013.
- 8.) Erdei Renáta, R. Fedor Anita, Berencsiné Madácsi E. (2014): A nyíregyházi lakosok szubjektív egészségi állapota és annak változásai. Acta Medicinæ et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. Nyíregyháza. pp. 189-206.
- 9.) Fábián G., Takács P., Szigeti F. (2015): Jövedelmi helyzet és jövedelmi szegénység. In: A nyíregyházi járás életminősége 2015. Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinæ et Sociologica. Vol.6.No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. 68-79.

- 10.) Fónai Mihály, Szigeti Fruzsina. (2016): A Nyíregyházán tanuló fiatalok képzettsége és oktatással kapcsolatos tervei. *Acta Medicinae et Sociologica* Vol. 7. No. 20-21: 29-47. oldal
- 11.) Hills, P., Argyle, M. (2002): The Oxford Happiness Questionnaire: A compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, Vol 33(7), Nov 2002, 1071-1082.
- 12.) Huszti É. (2012): Társas kapcsolatok. Családi, rokoni, baráti kapcsolatok Nyíregyháza lakói körében 2008-2010. In: Fábián Gergely, Patyán László, Huszti Éva (szerk.) *Életminőség Nyíregyházán*. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, pp. 155-176.
- 13.) Huszti É. (2014): Társas kapcsolatok Nyíregyházán. In: *Életminőség Nyíregyházán 2008-2010*. Szerkesztette: Fábián Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. *Acta Medicinae et Sociologica*, Vol. 5. No 12-13. Nyíregyháza. pp. 143-167.
- 14.) Huszti É. (2015): Mondd meg kikkel töltöd az idődet, s megmondom ki vagy. A társas támogatást nyújtó személyes kapcsolati háló néhány jellemzője és működése a nyíregyházi járásban. In: *A nyíregyházi járás életminősége 2015*. Szerkesztette: Huszti Éva. *Acta Medicinae et Sociologica*. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 121-144.
- 15.) Huszti É., Takács P., Hüse L. (2016): A „Nyíregyháza Ifjúsága 2015” kutatás módszertana. *Acta Medicinae et Sociologica* Vol. 7. No. 20-21: 211-218. oldal
- 16.) Hüse Lajos (2015): A szubjektív egészségi állapot tényezői és azok változásai Nyíregyházán és vonzáskörzetében. In: *A nyíregyházi járás életminősége 2015*. Szerkesztette: Huszti Éva. *Acta Medicinae et Sociologica*. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 96-120.
- 17.) Ifjúság 2000. Tanulmányok I. Szerkesztette: Szabó Andrea, Bauer Béla, Laki László. Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, Budapest, 2002.
- 18.) Ifjúság 2004 – Gyorsjelentés. Szerkesztette: Bauer Béla, Szabó Andrea. Mobilitás Ifjúságkutatási Iroda, 2005.
- 19.) Ifjúság 2008 – Gyorsjelentés. Szerkesztette: Szabó Andrea, Bauer Béla. Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, 2009.
- 20.) Jóna György, Jávorné Erdei Renáta (2012): A szubjektív egészségi állapot meghatározó tényezői Nyíregyházán. In: *Életminőség Nyíregyházán 2008-2010*. Szerkesztette: Fábián Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. pp. 99-116.
- 21.) Krizsai Anita, Tóthné Csatlós Ildikó (2015): Szociális problémák és a segélyezési rendszer alakulása a nyíregyházi járás településein. In: *A nyíregyházi járás életminősége 2015*. Szerkesztette: Huszti Éva. *Acta Medicinae et Sociologica*. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 181-197.
- 22.) Kovács Klára (2016): Szabadidő-eltöltés és sportolás a nyíregyházi fiatalok körében. *Acta Medicinae et Sociologica* Vol. 7. No. 20-21: 112-130. oldal.
- 23.) Magyar Ifjúság 2012. Szerkesztette: Székely Levente. Kutatópont Kft., 2013.

- 24.) Magyar Ifjúság 2012 – Másodkézből. Szerkesztette: Nagy Ádám és Székely Levente. ISZT Alapítvány – Kutatópont, 2014.
- 25.) Magyar Ifjúság 2012 – Harmadrész. Regionális helyzetelemzések. ISZT Alapítvány - UISZ Alapítvány - Excenter Kutatóközpont. 2015.
- 26.) Malakucziné Póka Mária (2015): A nyíregyházi járás települési szerkezete, demográfiai, háztartási jellemzői. In: A nyíregyházi járás életminősége 2015. Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinea et Sociologica. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 11-29.
- 27.) Patyán László (2012): Időskorúak életminősége – 2010. In: Életminőség Nyíregyházán 2008-2010. Szerkesztette: Fábíán Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. pp. 117-134.
- 28.) Patyán László (2015): A nyíregyházi járásban élő idősök életkörülményei. In: A nyíregyházi járás életminősége 2015. Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinae et Sociologica. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 162-180.
- 29.) Rahman, T., Mittelhammer, R. C., Wandschneider, P. (2005): Measuring Quality of Life across Countries: A Sensitivity Analysis of Well-being Indexes. Working Paper Series RP. 2005/06. World Institute for Development Economic Research (UNI-WIDER)
- 30.) R. Fedor Anita (2012): A gazdasági aktivitás lokális jellemzői. Nők és férfiak a „munka piacán”. In: Életminőség Nyíregyházán 2008-2010. Szerkesztette: Fábíán Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. pp. 83-98.
- 31.) R. Fedor Anita, Jávorné Erdei Renáta (2014): A foglalkoztatás jellemzői Nyíregyházán. In: Életminőség Nyíregyházán 2012. Szerkesztette: Huszti Éva, Patyán László, Fábíán Gergely. Acta Medicinae et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. 2014. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 29-46.
- 32.) Szabó Fanni, Nagy Zita Éva (2015): Észak-Alföld – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés. In: Harmadrész – Magyar Ifjúság 2012 (Szerk. Nagy Ádám, Székely Levente), ISZT Alapítvány - UISZ Alapítvány - Excenter Kutatóközpont, 2015. pp. 117-149.
- 33.) Szigeti Fruzsina, Fábíán Gergely, Takács Péter (2015): Az érzelmi jóllét mérése a nyíregyházi járás településein. In: A nyíregyházi járás életminősége 2015. Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinae et Sociologica. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 145-161.
- 34.) Szilicsány É. P. (2014): Az anyagi depriváció jelenléte Nyíregyházán, 2012-ben. In: Életminőség Nyíregyházán 2012. Szerkesztette: Huszti Éva, Patyán László, Fábíán Gergely. Acta Medicinae et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. 2014. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 61-82.
- 35.) Szilicsány É. P. (2015): Megélhetési nehézségek és nélkülözés a Nyíregyházi járásban. In: A nyíregyházi járás életminősége 2015. Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinae et Sociologica. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 80-95.

- 36.) Szoboszlai Katalin (2012): Lakásjellemzők Nyíregyházán 2008-2010. In: Életminőség Nyíregyházán 2008-2010. Szerkesztette: Fábíán Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. pp. 69-82.
- 37.) Szoboszlai Katalin (2014): Lakásjellemzők Nyíregyházán 2012. In: Életminőség Nyíregyházán 2012. Szerkesztette: Huszti Éva, Patyán László, Fábíán Gergely. Acta Medicinæ et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. 2014. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 105-122.
- 38.) Szoboszlai Katalin (2016): Nyíregyházi fiatalok lakhatásának jellemzői. *Acta Medicinæ et Sociologica* Vol. 7. No. 20-21: 154-168. oldal
- 39.) Takács Péter, Fábíán Gergely (2012): Egy lokális életminőség index kialakításának lépései. In: Életminőség Nyíregyházán 2008-2010. Szerkesztette: Fábíán Gergely, Patyán László, Huszti Éva. Nyíregyháza: Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. pp. 49-68.
- 40.) Takács Péter, Fábíán Gergely (2014): A nyíregyházi lakossági panelfelméréshez kapcsolódó életminőség vizsgálatok. In: Életminőség Nyíregyházán 2012. Szerkesztette: Huszti Éva, Patyán László, Fábíán Gergely. Acta Medicinæ et Sociologica, Vol. 5. No 12-13. 2014. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 165-188.
- 41.) Takács Péter, Fábíán Gergely, Szigeti Fruzsina (2015): A Nyíregyházi Háztartáspanel életminőségi modellvizsgálatok legújabb eredményei, valamint az életminőség modell bővítésének lehetőségei a Rough Set Theory alkalmazásával. In: A nyíregyházi járás életminősége 2015. Szerkesztette: Huszti Éva. Acta Medicinæ et Sociologica. Vol.6. No.18-19. 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. pp. 198-225.

A szerzők

Takács Péter PhD. statisztikus, főiskolai docens

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 4400 Nyíregyháza Sóstói u. 2-4.

Husztai Éva PhD. szociológus, főiskolai docens

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 4400 Nyíregyháza Sóstói u. 2-4.